

ACC. N:R M. 13990: 1-15.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Västergötland

Upptecknat av: Axel Johansson.

Härad: Kungälv

Adress: Åranga, Hvid.

Socken: Ö. Frölunda

Berättat av: fru Hilma Pettersson,

Uppteckningsår: 1954

Född år 1892 i Ö. Frölunda, Hvid.

Butikshandel på handelsbygden. s. 1-15

LUF 95.

Skiss av affärslokalen sid. 11.

Blad av kontaböcker från 1910 och 1912 sid. 12-15

ACC. N:R M. 13990:1.

uppsattn 1
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

77
Denna uppteckning gäller åren 1890-1912.
Johannes Andersson startade år 1890 affärs-
rörelse i Lerbäcksbyn Östra Trölunda. Han
var född på orten, hans tidigare yrke var kusk.
Affärsrörelsen bedrevs från början, som huse-
näring, senare i samband med jordbruk. Han
var handelsutbildad i Kristfjärskammas prok-
tiska handelskola, och var en utöfna bokfö-
ringskunnig. Han deltog ej något väsentligt
i kommunalt arbete, så att öfver sin affärs-
rörelse var han inget särskilt till betydelse-
het för bygden. Hans första butik, var i sam-
ma hus, som bestaden, det var en utbyggnad
vid husets ena gavel, en s.k. smeluta.
Butiken bestod blott af ett rum, med affärs-
disk, skrinpulten i disken, och smörvaran
förförades i diskens lådar, även socker
och mjöl, på vunden var affärslokaler

Luf 95
1

ACC. N:R M. 13990:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

förvarades en del av lagret, några trappa
som uppgång till vinden fanns, det var en
lucka i taket rätt över disken, en trappa
sattes på disken för att sliga upp på och
på detta sätt må vararna, som placerats
där, bland annat förvarades all parslin
där. För övrigt var vararna placerade på kyl-
lar. På kontoret, som var ett enbostadsrum-
men fanns ett stort skrivbord, med bland annat
kopierare, funderar. Kopierade nämligen
alla sina brev och hade för övrigt en
ordentlig bokföring. Ht Petersson kom att
starta sin affärsrörelse i Lerbäcks byn var
mycket beräknat av att det gört i Lerbäcks
byn fanns en ganska omfattande vännis-
rörelse, som bedrevs av en Johannes Larsson
och kom folk långväga dit för att anskaffa
gasar och för att lämna färdigvårda tyger.

Denna rörelse var ganska betydande för byg-
den. Som jag följt nämnt var Fredersson
hästkusk, det var hos denna Hansson, som
han var kusk och han ansåg det lämpligt
med en lanthandel. Den butik som jag nämnt
hade Fredersson kvar till 1900, då afgjorde
vännadsförläggningen och han övertog deras
lagerlokaler till affärslokal. Över denna
lokal medföljer en skiss, den fins nämligen
kvar ännu, fast något ändrad den har de se-
naste åren använts till samlingssal.

Det är också samma lokal, som Magnusson
1912 efter Fredersson övertog och som min
forträttning berättelse näst bygger på.
Denna butik var stor och renlig med stora
lagerlokaler och en stor sk. vind och
som också användes till lager. Som skissen
utvisar var det en vinkelstyk, särskilt avdelat

Kontor. Inventarierna i butiken var en
sakvåg speciellt för mjöl, dessa vägar var
fastgjorda i taket, så var det en plattform
för vikter, en skapformad plåt, som mjölet
händes i, när den begärda vikten skapats
i händes säcken under och hela innehål-
let fylldes i med en gång. För övrigt fanns
mindre decimalvägar, fem, två och en-
likers mått, mekel och atomått, i lager-
lokalen en större decimalvåg och ett in-
byggd system för utmätning av fatogen.
I butikslokalen var också en större skriv-
pulten, liknande gamla banklokaler, med
lådor under för förvarandet av Kassabö-
ckerna. Diskens baksida var full av större
och mindre lådar, vilka fanns en större
hinge till förvaring av mjöl. Belysning var
fatogen, efter 1921 Ellys, endast kakelugn.

Butiks skrift följde, men firmornas bör-
gande var att försä. Affärerna med reklampla-
kat var alla möjliga slag, de placerades
sitt väl in som användigt, dessa voro i regel
utan prät och i starka färger bemålade
med firmornas namn och vad de hade att
reklamera. De hygieniska förhållandena voro
nog efter den lilla förordning ganska bra,
affärslokalen var så stor, så någon höjgylt-
ning av varor behöfde inte att ske. Speleri
och kolmirvaror köptes mest från J. B. Bug-
gren i Halmstad, mjöl från Falkenbergs valtra-
karvaror från Wigert & Co i Göteborg, järn-
varor från Sven Gunga i Jönköping.
Fabriksvaror förekom ej så mycket, söta tyger
var det mesta, berättaren minns ej bestämt
mer än Strömma bonnstygger, leverantörer
av gultygger har han glömt. Kalk och

Kostgödning såldes i kommission och på förs-
hand acceptagna order. Alla mat och klädes-
varor ansågs, som nödvändighetsvaror, som
lyxvaror eller prydnadsföremål liksom o.d.
Andersson hade kaffe, som särskild specialite-
të kaffe, som i många år höll sig i prisläge
från 0,90 till 1,10 pr kg. Personaltjänsten fylldes av
ortens befolkning, glädde främre bond och torp-
ställen, det var lätt att få biltjänst, det ansågs
för finare anställning än en vanlig (bondplats)
de började, som okunniga och fick öva sig
sig under för andra. De senare åren var
Anderssons barn fru Pettersson och en bröder
biltjänst. Biltjänsten var ej ordnad för per-
sonalen de fick frist någon gång för att
besöka sina hem, gratifikation och över-
försättning var då okända företeelser.
Personalen åt och bodde hos Andersson.

Resande kom nu allmänt till affärensma, för-
färligt gott om Säger fru Pettersson. Andersson
bedrar också förlags-handel, han lämnade
ut garnet till värding, detta var kommission
som han hade för de firma, de som värd
fick ett vist pris för all eller mer. Varor
som sålufördes var ganska många, affären hade
utvecklats till en ganska stor landhandel.
Förutom alla nu vanliga specierivaror
och förlags-handel med värdnad, sålufördes
skor, plastin, tyg, mattor, järn, blockvaror
fotogen, fodervaror, kakel och konstgödnings
Målfärgen, linolja, dessa varor togs från
Nya måleribolaget i Halmstad. Arbetet med
afslämnandet av garn till värdader, var ganska
arbetsamt och tidsödande, garnet vägdes
ut och tyget skulle mätas in, det måste skriva
siga hur mycket garn, som lämnats ut, det skulle sedan
stämvas med mätningen

ACC. N:R M. 13990:8.

27

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

8

Handelsområdet var stort, så länge som
Hanssons värmdes färläggning varade, ända
till 2 mil sedan kl. 7 k.m. många kunder
handlade för en längre tids bekv., körde med
häst till affären för storinköp. Några sär-
skilda dagar, som inhandlingsdagar var
ej för denna affär, men de flesta kunderna
ville helst komma på kvällarna. Varorna en-
balerades med därtill passande pappersom-
slag. Vissa varor köptes hem till kunderna
Ludersson hade häst ibland två, så alla
tyngre varor köptes hem till kunderna.
De första tio åren hämtade han alla sina
varor vid Ålans järnvägsstation 3 mil.
Kunderna trakterades med kaffe, alltid
de långväga kunderna, (var fick koka
kaffe hela dagarna ibland berättar Fru
Pellerson.

Det fann fastställda tider för öppnings och
stängningsdags, men var mycket svårt att
hålla hållt i Kvällarna, det kom kanske kun-
der långväga från och de blev i regel expe-
rade. Betalning var så väl kontant, som natur
produkter, kredit tillämpades, detta om kredit
systemet, har jag fört beskrivit, och gör det
här kort. Fru Pettersen berättar att de fick
supskribera många skulder, som en kund känn-
des på sin skuld, slutade de att handla och ef-
ter några år fick den avskrivas. Andersson
hade många lantarbetare, som kunder, denna
tid var ju de svästarlönade och hade inga
naturliga produkter att byta bort. Andersson
blev och så mycket lidande av kreditkandeln
och fick göra ackord en två tre gånger. Pen-
sion användes, pruta var mycket vanligt, en del
kunder prutade, så vi kunde repisera dem

ACC. NR M. 13990:10.

26.

de ville heller inte handla av oss, jagga fick
acceptera den själv. Säger fru Pettersson.
Konkurrerande butiker fanns, Kundkretsen sökte
man behålla genom kassamötesgående, med en
långt gående kredit. Post eller tidningskontor
var butiken ej, men tidningar från poststationer
lämnades i butiken, de hämtades alltså på
poststationen av ett s. k. postlag, som i sin
och ordning hämtade tidningarna de plac-
rades i ett därför avsett fack i butiken,
där fick var och en sedan ta sin tidning.

Johannes Andersson uppkörde med affären
1912 och överlät den till firma Bröderna
Magnusson. Denna firmas lanthandel stors-
utveckling från 1912 till nu skall jag alltså
försöka beskriva.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

10.

Västergötland
Kinds
Östra Frölunda
Uppt. år 1954.

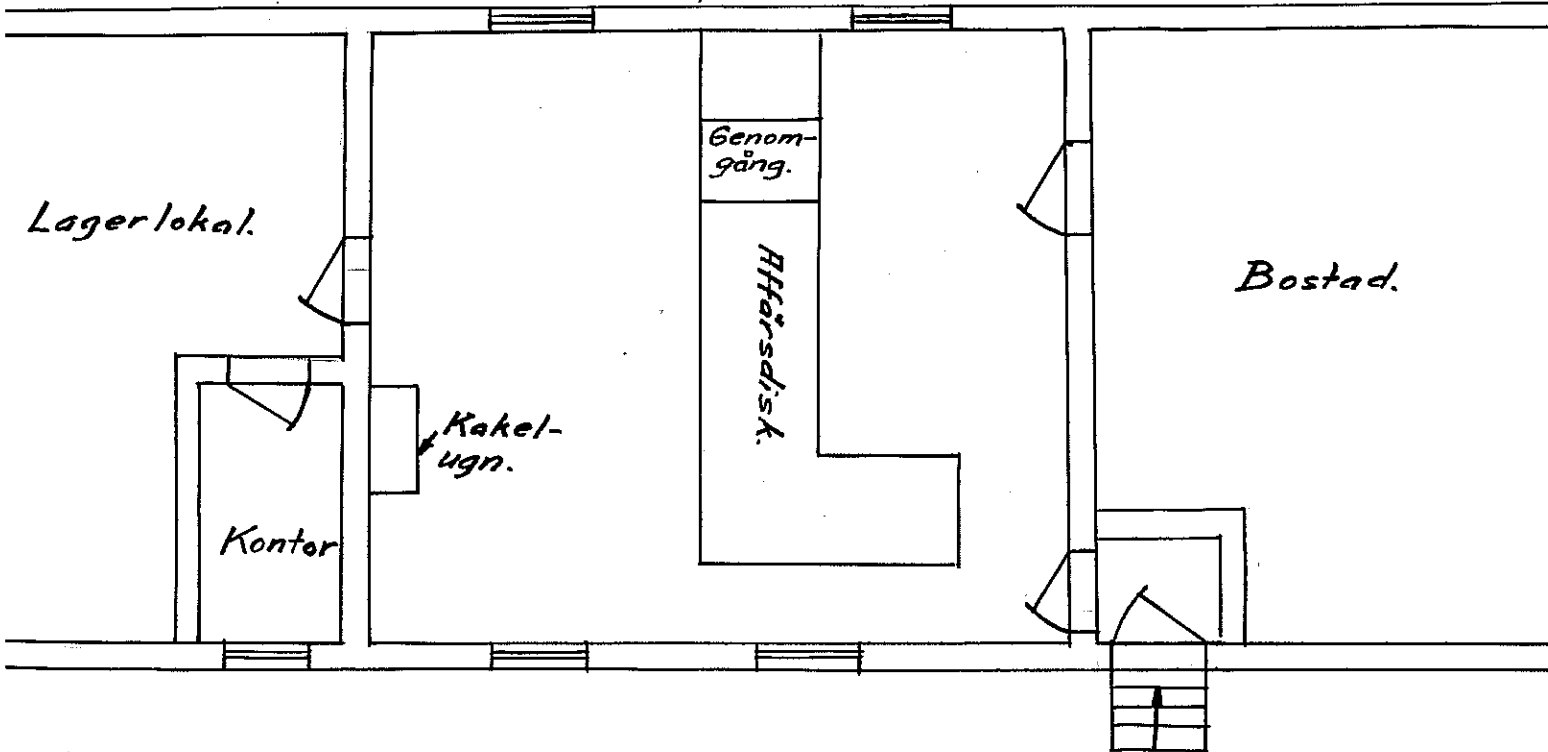
Upptecknare: Axel Johansson
Åhaga, Hid.

M. 13990: II.

Berättare: Fru Hildur Pettersson
Husmor

" adress; Lerbäcksbyn, Hid
född, år 1892 i Östra Frölunda

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

Hyllor utefter väggarna äro ej inritade.
Fönstren voro ej skyltfönster.

Affärslokalen i Lerbäcksbyn.

M. 13990:12.
Feb. 16. 1912

~~Adolf Fräjdlund Skörmabäck
5 an 12 kg. Mlt 80~~

~~Opstalt~~

~~Andersson Björkeslund
6 an 4 an Rappeltun 1.60
Rettalt 1.50 Rins 1.60~~

~~E. Hansen Frøstehult
30 an 12 kg. D. W. Gills 23.00
Rettalt~~

~~Andersson Nien
10 an 25 kg. Harengun 6.25
" " 25 " Larder 4.13
10.38
Rettalt
Den 16/3 12~~

~~Mark. Hild. Högskolan
10 an 5 kg. Mäpik 11.50
" " 25 " Harengun 6.25
14 " 3.20 " Larder 2.38~~

~~Am 9. 20/16 kg. Fackung 13.00
Larder 1.00
Larder 5.9~~

13990:13.
Februari 1912

FOLKLIVSARKIVET

Institutionen för folkliv-forsk-
ning vid Lunds universitet

13 and 14	1.75
-----------	------

11. 11. 3. Bismutha 81

of Books 100 R. 1.56

[illegible]

Mr. Sandborn & Co.

~~Feb 14 1902~~ ~~72~~ ~~10~~ ~~S~~ ~~100~~ ~~5.04~~

[Handwritten signature]

~~2~~ ~~W. J. 29~~ ~~7.29~~

[Handwritten signature]

Josef Johansson Korpait

16 km Rast a' a' a' a' 1.02

[illegible]

66-10000-17000

Don 13/9. 1912 5.26 7.41

Aus Gaschorn Wien

~~93 and 94 P.D. over 2 41~~

FOLKLIVSARKIVET

Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Aug. Andersson Skövaläde

1910	7/10	mi:	7 pmt	10.00	13.
"	"	"	1/2 kg. Smör		2
"	"	"	1 lt. ärtor		2
"	"	"	5 mt. Spets		2.
"	16	"	1 Saffil		50
"	21	"	750 gr. Dill		24
"	"	"	1 kg. Glästa		1.10
"	24	"	1/400 Smör		45
"	26	"	1 pmt Smör		55
"	"	"	1/2 kg. Socker		34
				10.00	17.86
MAI	3.	ju.	5 kg. Hvetemjöl		1.43
"	4	ju.	Confant	10.00	
"	"	ju.	3.350 kg. Socker		2.21
"	"	"	1.5" Kaffe		1.74
"	"	"	1" Röringryn		25
"	"	"	1" Röringryn		30
"	"	"	1.2" Smör		83
"	"	"	7 pmt av smör		15
"	"	"	medurst 20 pmt av smör 4.		9.2
"	"	"	1.2 kg. Fäsk		1.32
"	"	"	Färdstök av Fäsk 25		35
"	"	"	Säpa 23 pmt av smör 10		33
"	"	"	Rotatismjöl		25
"	"	"	280 gr. ägg		32
"	"	"	Salt av Smör av smör 50		60
"	"	"	1 lt. Smör		50
"	"	"	Smör		25
"	7	"	3 kg. Röringmjöl		66
"	9	ju.	15.1 kg. Fäsk	15.85	
"	"	ju.	12 lt. groft Salt		58
"	"	"	5 kg. Röringmjöl		1.45
"	"	"	2 lt. Röringmjöl		34
"	"	"	Smör		25
"	"	"	1 H. Salubring		70
"	24	"	Röst a varor &c.		3.78
				25.85	18.80

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

51

Anders Svensson Hingurid Gide

10		Transport Nr	10 30
"	"	3 kg Skotermyöl	87
"	"	0.440 " 1/2 kg Smör	78
"	"	1/2 " Ost	43
"	"	fast	03
"	"	2 St. Färgpåsas	20
"	"	1 " Våfflegarn	2.25
"	"	Fotogen	12
"	"	3 kg Vätomyöl	87
"	"	1/2 " Potatismyöl	20
"	"	Fästlagskullar 16 st	19
"	"	1 kg. Ris, gryn	30
"	"	3 " Vätomyöl	87
"	"	fast 3/4 Fotogen 12 st	15
"	"	Fotokart 25 salt 57	30
"	"	Syrpälas	10
"	"	1.5 kg. Sikur	50
"	"	3 " Vätomyöl	87
"	"	1/2 " Sipa	23
"	"	Fotogen 12 fast 57 Färdstucken 107	27
"	"	1/2 kg Potatismyöl	20
"	"	3 " Vätomyöl	92
"	"	fast 3/4 Fotogen 12 st	15
		inport	30.00
			27.10
Mars 2 an		3 kg Vätomyöl	87
"	"	1/2 " Kaffe	58
"	"	1/2 " Ris, gryn	15
"	"	1/2 " Socker	34
"	"	Contant	Nr. 29.00
"	"	2 kg Kaffe	2.34
"	"	1/2 " Potatismyöl	20
"	"	0.850 " Smör	1.36
"	"	1 " Lill	35
"	"	5.550 " Socker	3.66
"	"	1/2 " Smör	50
"	"	3 " Vätomyöl	87
"	"	5 aln Babspulver	1.5
"	"	Luft	1.20
			22.00
			2.52

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsfor-
ning vid Lunds universitet

486